

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ
НА МАКРО-, МЕЗО- ТА
МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
НА МІЖНАРОДНІЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**СЕКЦІЯ
«СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ КРАЇНИ І РЕГІОНІВ»**

ОДЕСА 2015

УДК 311.213.3:330.34
ББК 65.051

Статистичні методи оцінки соціально-економічного розвитку країни і регіонів. Міжнародна науково-практична конференція «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях», Одеса 22-23.04.2015. Одеса, ОНЕУ. – 2015. – 41 с.

Автори:

Підгорний А.З. – к.е.н., професор, завідувач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Вітковська К.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Милашко О.Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю.О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорелова Т.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотоєнкова О.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Семенова К.Д. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Тарасова К.І. – к.е.н., викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Піскун А.В. – викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету

У тезах доповідей наводяться результати дослідження науковців кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів в Україні і окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

ЗМІСТ

Милашко О.Г. Індексний аналіз факторів туристичної діяльності.....	4
Погорєлова Т.В. Статистичний моніторинг фінансових результатів економічної діяльності.....	8
Самотоєнкова О.В. Статистичні аспекти дослідження ринку енергоресурсів в Україні.....	12
Ольвінська Ю.О. Проблеми соціально-економічного розвитку країн Євросоюзу	18
Вітковська К.В., Підгорний А.З. Методичні аспекти розрахунку втрат життєвого потенціалу населення на регіональному рівні.....	22
Семенова К.Д. Проблеми статистичного методу оцінювання ризиків на підприємствах	26
Тарасова К.І. Використання статистичної методології в оцінюванні внутрішніх ризиків підприємств	31
Піскун А.В. Основні макроекономічні пропорції України.....	37

ІНДЕКСНИЙ АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Туристична індустрія являє собою складну систему із різноманітними економічними зв'язками. Вона об'єднує велику кількість галузей, функції яких полягають у задоволенні зростаючого попиту на товари й послуги туризму. Для ефективного прийняття управлінських рішень особами, які визначають політику в сфері туризму важливими є результати кількісного оцінювання стану та перспектив розвитку окремих сфер туризму. Відповідні кількісні закономірності вивчаються в рамках статистичного дослідження туристичної сфери. Статистика туризму виявляє кількісні зміни, використовуючи свою, специфічну статистичну методологію. Серед статистичних методів, спрямованих на вивчення кількісних закономірностей, які проявляються в динаміці та у взаємозв'язку явищ і процесів, особлива роль належить індексному аналізу. Метою даної статті є демонстрація можливостей індексного методу задля виявлення резервів зростання показників результатів діяльності сфери туризму та оцінювання ефективності заходів щодо покращення окремих сторін такої діяльності.

Методологічну основу для збирання, обробки та аналізу статистичних даних у галузі туризму забезпечує міжнародний стандарт *Міжнародні рекомендації зі статистики туризму, 2008 рік*. Вони мають розглядатися як базовий матеріал для координації, порівняння та інтерпретації інформації в сфері туризму. У рекомендаціях наголошується, що тільки на основі адекватних даних можна отримати достовірну статистику, на підставі якої здійснювати статистичне дослідження. Метою рекомендацій визначено надання країнам єдиної довідкової основи, у тому числі, основи, яка стосується джерел даних та методів збору інформації.

Відповідно цьому документу Державною службою статистики України в 2011 р. розроблено Методологічні положення зі статистики туризму. У положеннях основним джерелом статистичної інформації у даній сфері визначено державні статистичні спостереження зі статистики туризму. Вони охоплюють такі основні види діяльності: діяльність колективних засобів розміщування та діяльність суб'єктів туристичної діяльності (турагентів і туроператорів). Відповідно з цим Державною службою статистики введено в дію такі форми державного статистичного спостереження: форма № 1-КЗР (річна) «Звіт про діяльність колективного засобу розміщування» та форма № 1-туризм (річна) «Звіт про туристичну діяльність». Показники, які містяться в цих формах звітності, гармонізовані з відповідними характеристиками туристичної діяльності інших країн.

Основною статистичною публікацією, підготовленою за даними державних статистичних спостережень, є статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні». На сьогоднішній день опубліковано три відповідних бюлетеня стосовно 2011 р., 2012 р. та 2013 р. Саме вони є основою для статистичних досліджень у відповідній сфері.

Важливу частину методології наукового дослідження складають методи вимірювання взаємозв'язків між економічними явищами та процесами. Управління туризмом, прогнозування основних тенденцій його розвитку неможливі без вивчення напрямку, характеру, тісноти зв'язків. Закономірності, які характеризуються взаємозв'язками між ознаками, можуть проявлятися в різних формах. Якщо зі зміною однієї ознаки інша змінюється чітко в певний спосіб, тобто кожному значенню факторної ознаки відповідає точно задане значення результативної, то такий зв'язок називають функціональним. Одним з методів дослідження такої залежності є індексний метод.

Проблемами індексного моделювання займаються багато сучасних економістів, статистиків [1-5]. Проте потребує уваги комплексний підхід щодо побудови систем взаємозв'язаних індексів.

У табл. 1 запропоновано результативні показники та фактори двохфакторних мультиплікативних моделей у туризмі, які можуть стати основою для подальшого індексного факторного аналізу.

Таблиця 1

Результативні показники та фактори
двофакторних мультиплікативних моделей у туризмі

Результативний показник	Фактори	
	інтенсивний	екстенсивний
Загальна вартість перебування всіх розміщених у закладах (грн.)	Ціна за один людино-день (ліжко-день) (грн.)	Кількість ночівель, проведених розміщеними особами (людино-днів, ліжко-днів)
Кількість ночівель, проведених розміщеними особами (людино-днів, ліжко-днів)	Тривалість перебування одного розміщеного (днів)	Кількість розміщених осіб
Місткість колективних засобів розміщування (КЗР) (місце)	Місткість одного КЗР (місце)	Кількість КЗР (одиниць)
Вартість реалізованих туристичних путівок (грн.)	Ціна однієї туристичної путівки (грн.)	Кількість реалізованих туристичних путівок (одиниць)
Вартість реалізованих туристичних путівок (грн.)	Ціна одного туродня (грн.)	Кількість туроднів за реалізованими путівками
Кількість туроднів за реалізованими путівками	Тривалість туру (днів)	Кількість реалізованих туристичних путівок (одиниць)

Статистичні дослідження в сфері туризму доволі часто потребують аналізу динаміки середнього рівня якісного показника. У табл. 2 виділено

відповідні характеристики інтенсивності діяльності підприємств сфери туризму та фактори, які впливають на їх зміну.

Таблиця 2

Результативні показники та фактори мультиплікативних моделей середнього рівня якісного показника в туризмі

Результативний показник	Фактори	
	Рівні якісного показника в окремих одиниць сукупності	Структура сукупності
Середня ціна за один людино-день (ліжко-день) (грн.)	Ціна за один людино-день (ліжко-день) за окремими типами КЗР (грн.)	Питома вага кількості ночівель в окремих типах КЗР у загальній кількості ночівель
Середня тривалість перебування одного розміщеного (днів)	Тривалість перебування одного розміщеного за окремими типами КЗР (днів)	Питома вага кількості розміщених в окремих типах КЗР у загальній кількості розміщених осіб
Середня місткість одного КЗР (місць)	Місткість одного засобу за окремими типами КЗР (місць)	Питома вага окремих типів КЗР в їх загальній кількості
Середня ціна однієї туристичної путівки (грн.)	Ціна туристичної путівки за окремими типами подорожей (грн.)	Питома вага кількості реалізованих путівок в окремих типах подорожей у загальній кількості реалізованих путівок
Середня ціна одного туродня (грн.)	Ціна одного туродня за окремими типами подорожей (грн.)	Питома вага кількості туроднів за окремими типами подорожей у загальній кількості туроднів
Середня тривалість туру (днів)	Тривалість туру за окремими типами подорожей (днів)	Питома вага реалізованих путівок за окремими типами подорожей у загальній кількості реалізованих путівок

Задля поглиблення впливу чинників на результати діяльності в туризмі мають використовуватися багатофакторні індексні моделі. Вони більш детально розкривають вплив окремих чинників на динаміку показників результатів діяльності в туризмі. У табл. 3 запропоновано результативні показники та фактори багатофакторних мультиплікативних моделей в туризмі.

Інформація, яка міститься в офіційних статистичних джерелах зі статистики туризму (перш за все, у бюлетені «Туристична діяльність в Україні»), дозволяє скласти усі описані вище мультиплікативні моделі та на їх основі здійснити індексний факторний аналіз.

При складанні індексної моделі доцільною є перевірка, чи задовольняє вона вимогам, які пред'являються до класичної індексної моделі. А саме, добуток будь-яких сусідніх двох факторів повинен представляти собою новий, більш складний фактор, який має реальний економічний зміст; знаменник попереднього фактора є чисельником наступного, тобто важливою є послідовність розташування чинників.

**Результативні показники та фактори
багатофакторних мультиплікативних моделей в туризмі**

Результативний показник	Фактори		
	1	2	3
Загальна вартість перебування всіх розміщених у закладах (грн.)	Ціна за один людино-день (ліжко-день) (грн.)	Тривалість перебування одного розміщеного (днів)	Кількість розміщених осіб
Загальна вартість перебування всіх розміщених у закладах (грн.)	Ціна за один людино-день (ліжко-день) (грн.)	Питома вага кількості ночівель в окремих типах КЗР у загальній кількості ночівель	Загальна кількість ночівель (людино-днів, ліжко-днів)
Загальна вартість реалізованих пугівок (грн.)	Ціна одного туродня (грн.)	Тривалість туру (днів)	Загальна кількість реалізованих туристичних пугівок (одиниць)

Індексний факторний аналіз дозволяє оцінити вплив кожного з чинників та виявити резерви росту результатів діяльності в сфері туризму.

Література:

1. Янковий О. Г. Математичні методи факторного економічного аналізу на базі мультиплікативних моделей / О. Г. Янковий // Сучасні технології управління підприємством та можливості використання інформаційних систем: стан, проблеми, перспективи : матер. 6-ї міжнар. наук.-практ. конф. 31 березня – 1 квітня 2011 р. – Одеса, ОНУ, 2011. – С. 217-221.
2. Підгорний А. З. Статистика туризму : навчальний посібник / А. З. Підгорний, О. Г. Милашко. – Одеса : ОНЕУ, 2014 р. – 204 с.
3. Милашко О. Г. Використання графічного методу в соціально-економічних дослідженнях / О. Г. Милашко, К. Д. Семенова // Якість освіти: фактори формування і технології підтримки: матеріали науково-методичної конференції. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – С. 99-102.
4. Підгорний А. З. Деякі методологічні аспекти оцінки життєвого потенціалу населення на регіональному рівні / А. З. Підгорний, К. В. Вітковська // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2008. – Вип. 30. – С. 308-314.
5. Самоєнкова О. В. Економічна статистика : навчальний посібник / О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська. – Одеса : ОДЕУ, 2010. – 182 с.
6. Погорелова Т. В. Авторегресійний аналіз іноземних інвестицій в Україну / Т. В. Погорелова, А. В. Піскун // Науковий вісник. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки : економіка, політологія, історія. – 2010. – № 16 (117). – С. 145–154.